

REDACTIA:
și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2

Art. coli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunii.

Concurese, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit administrațiunii tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI
PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.

PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂȚATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.

Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 266.

Nr. 2642/1910. Pl.

Concurs

Pentru îndeplinirea postului de protoprezbiter în tractul **Beiuș** cu parohia centrală interimală **Dobrești**, devenit vacant prin trecerea în statul de penziune a protoprezbiterului Vasiliu Papp prin aceasta se publică concurs cu termen de **30 zile**, socotite dela ziua ce urmează după prima publicare în foaia oficioasă »Biserica și Școala.«

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

- a) Retribuțiunea dela dieceză pentru ședulele dela cununii și inspecțiunea școlară în sumă de 1000 cor.
- b) Competința pentru vizitațiunea canonică și revidierea socoșilor dela parohiile de clasa I. 20 cor. dela parohiile de clasa II 15 cor., dela parohiile de clasa III 10 cor.

Numărul parohiilor = 52.

- c) Bir protopopesesc dela preoții cu întregire la 1600 cor. = 20 cor., dela preoții cu întregire la 800 cor. = 10 cor.

- d) Pausalul cancelăriei protopopești, dela parohii de clasa I = 6 cor., dela parohii de clasa II = 5 cor. și dela parohii de clasa III = 4 cor.

Din parohie: întregirea la 1600 cor., dela stat și stolele uzuate.

Toate dările și sarcinile după venitele sale le va suportă cel ales.

După ajungerea în vacanță a parohiei centrale Beiuș va avea să ocupe aceasta parohie.

Aspiranții la acest post, se avizează a-și înainta în termenul indicat Consistorului gr. ort. român din Oradea-Mare (Nagy-Várad) recursele ajustate cu documentele despre cvalificațiunea normată în § 53 din Statutul Organic și prin concluzul congresual Nr. 111 din 1888, și adevă că, au cvalificațiunea prescrisă în regulament pentru aspiranții la parohii de clasa întâie, cu atestat de maturitate, cu atestat că au împlinit cel puțin 5 ani în serviciu bisericesc sau școlar cu succes deplin mulțumitor și că prin zelul și

diligența lor s'au distins în activitatea pe terenul bisericesc și școlar.

Oradea-Mare, din ședința plenară, ținută la 30 Decemvrie (12 Ianuarie 1911) 1910.

Consistorul gr. ort. român
din Oradea-Mare.

Nr. 2750/1910. Pl.

Concurs.

Pentru îndeplinirea postului de secretar la Consistorul ort. român din **Oradea-mare**, în mod definitiv, cu salar de 2900 cor. și dreptul de penziune în cadrul statutelor fondului de penziune pentru funcționarii Consistoriali, se publică concurs în termen de **30 zile**, socotite dela ziua ce urmează după prima publicare în foaia oficioasă »Biserica și Școala.«

Cine dorește a ocupa acest post să-și înainteze recursul subsemnatului Consistor provăzut cu documente:

- a) că e credincios al bisericii ortodoxe române;
- b) că e preot ori teolog cu examen de cvalificațiune preotească;
- c) că e licențiat sau absolvent al facultății juridice sau celei de litere (filozofie) și ce limbi vorbește și scrie;
- d) ce activitate publică a desvoltat până acum fie prin lucrări literare, ori pe terenul școlar sau administrativ.

Secretarul în afară de agendele ordinare secretariale și cele prezidiale va provedea și referada în senatul școlar și eventual cel epitropesc.

Oradea-Mare, 30 Decemvrie (12 Ianuarie 1911) 1910.

Consistorul eparhial gr. ort.
român din Oradea-mare.

Din raportul ministerului de culte.

Va interesă preoțimea și învățătorimea noastră raportul ministerial despre agendele din ministerul de culte și instrucțiune publică. Dreptaceea dăm în extras starea din 1909, în partea ce ne privește pe noi.

În anul 1909 s'a lichidat bisericii apusene congruă în sumă de 3.098.138 cor. și anume; pentru 1061 preoți și 765 capelani de rit apusean 1.177.850 cor.; pentru 1918 preoți și 44 capelani uniți 1.920.450 cor.

S'a mai distribuit congruă la 3992 preoți; dintre cari 1947 ort. rom. 16 ort. sârbi; 1482 ref.; 375 ev. aug.; 106 unitari și 68 israeliți.

Conspectul sumei distribuite e următorul;

preoții ref.	au primit	cor	991.544-08
preoții ev. aug. >	>	>	212.638-77
preoții ort. rom. >	>	>	1.207.931-71
preoții ort. sârbi >	>	>	2.315-53
preoții unitarii	>	>	117.196-37
preoții isr.	>	>	20.396-07

De tot cor. 2.552.022-53

Ca ajutor de stat pentru capelani s'a lichidat bis. ref. 115.000 cor. bis. ort. rom. 20.000 cor.

În anul 1909 au beneficiat de congruă

în biserica ref.	1482 preoți
> > ev. aug.	373 >
> > ort. rom.	420 >
> > ort. sârbă.	8 >
> > unitară.	104 >
> > isr.	12 >

cu cvalificație mai superioară; pe lângă aceea:

în biserica ort. rom.	1338 preoți
> > ort. sârbă.	1 >
> > unitară	2 >
> > isr.	33 >

cu pregătiri mai inferioare.

În 1908 numărul învățătorilor confesionali cari au beneficiat de ajutor de stat a fost 14.841 iar în 1909 este 15.447 deja, (cu 606 mai mare ca în anul precedent;) suma distribuită face 9.054.136 coroane.

Dintre copiii neînscrisi dar obligați a frecventă școala poporală, cel mai mic procent îl dau confesiunile rom. apus. și ev. aug.; urmează reformații și isr. Procentul băeților neînscrisi aparținători bis. ort. și unite e mai mare decât în restul întregii populațiuni a țerii. După naționalitate proporția e mai favorabilă maghiarilor, nemților și slovacilor-mai defavorabilă românilor și rutenilor.

* *

În anul 1909 numărul prozelitilor în Ungaria a fost 1421, cu 579 mai mulți decât, în anul precedent. După ținuturi se împărțesc în modul următor: 598 în unghiul dintre Tisa și Murăș; 442 în stânga Tisei; 244 între Dunăre și Tisa; 73 dincolo de Királyhágó; 36 în dreapta Dunării; 17 în dreapta Tisei; 6 în stânga Dunării. Numărul prozelitilor trece peste o sută în comitatele: Bihor (289,) Torontal (255,) Arad. (245,) Bichiș (108.) — Specificându-i după confesiuni căpătăm următorul tablou statistic. Au părăsit legea stră-

moșească 621 ort. (43·7% din cei 1421; (301 ev. aug. (21·2%) 282 ref. (19·8%), 155 rom. ap. (10·9%) 42 uniți (3%) 19 isr. (1·3%) și 1 unitar (10·07%). După naționalitate sunt 544 români, 465 maghiari 248 slovaci, 119 sârbi, 28 nemți și 17 alte naționalități. După gen 736 bărbați; 685 femei; după etate cei mai mulți; 408 au circa 30 de ani; între anii 40—48 s'au convertit 268, iar sub 20 de ani abia 47.

Cauza principală a prozelitismului e probabil mișcarea sectei nazarinene (474 cazuri) apoi dorința de-a se sustrage de sub obligativitatea dării de cult (437 cazuri;) la secta baptiștilor au trecut 139 persoane. Causa primă a micșorat mai ales confesiunea ort. și ref., a doua pe cea ort. și ev. aug.; a treia pe cea ort. și unită.

În 1909 au revenit în sinul bisericilor părăsite 83 persoane (57 bărbați și 26 femei;) dintre aceștia 40 rom. ap., 20 baptiști; 12 isr: 6 ref. 5 ev. aug.

Dintre viinăscuții confesiunii rom. ap. s'au botezat 99·3% (în anul 1908 99·5% a celei unite) (97%); (97·1%) reformate 97·3% (97·4%) ev. aug. 96·7% (96%) ortodoxe 95·7% (95·7%) unitare 84·6% (86%). Deosebirea mică dintre datele matriculare și de botez o justifică numărul celor morți în vârsta cea mai fragedă a vieții; deosebire mai mare observăm la unitari, cari trăind mai răslețiți au fost siliți a angaja și preoți de confesiune străină la săvârșirea tainei botezului.

Dintre căsătoriile contractate între persoanele aceleas confesiuni au primit binecuvântarea bisericii la rom. ap. 94·4%; la uniți 97% ortodoxi 84·4%, reformați 93·7% ev. aug. 97%. Unitarii toate căsătoriile le privesc de valide. Dintre toți cei căsătoriți au primit cununia bis. 71·8%.

Dintre morții bis. apusene 97·5%, dintre uniți 95·8%, reformați 96·2%, ev. aug. 98%; ort. 94·3%, dintre unitari 89% au fost înmormântați de către preoții respectivelor confesiuni. (Sub acest raport isr. nu pot fi controlați neconducând matricule regulate de când cu introducerea matriculelor de stat).

În ce privește numărul trecerilor dela o confesiune la alta aflăm cu 104 cazuri mai multe decât în anul trecut. Și în anul acesta israeliții au pierdut mai mulți: 443 de credincioși (1908: 378) reformații 368 (184;) uniții: 201 (121;) ev. aug. 201 (332,) unitarii 71 (26). Din contră rom. ap. au câștigat 1081 (1111;) baptiștii 202 (64;) ortodoxii 3 (în 1908 au pierdut 122) credincioși.

Comunele bisericesti rom, apusene, unite, ev. aug. ort. și isr. în mare parte să folosească de limbi nemaghiare în predici.

Până când după datele recensământului ultim din populația de rit apusean a avut ca limbă maternă cea maghiară 60·5%, din cea unită 13·4%, ev. aug. 28·6%, ort. 1·5% iar din cea israelită

71·5% până atunci limba maghiară a fost folosită în predicii în comunele bisericesti rom. ap. de 55·5%; în cele unite de 8%, ev. aug. de 26·2%, ort. de 0·7%, iar isr. de 41·1%.

Între rom. ap. numai 17·5% sunt slovaci totuș în proporție de 24·4% limba cuvântărilor bis. a fost cea slovacă. Dintre uniți sunt români 37·8%, iar limba românească a servit ca limbă de predică în 70·2% din bisericile unite.

Față de 32·6% de germani ev. aug. stau 41·7% bis. germane. Dintre ort. 78% sunt români iar dintre bis. ort. 86·9% sunt române.

Între israiliți numai 25·1% sunt nemți din contră predici nemțești s'au ținut în proporție de 48·3%. — Numai reformații și unitarii folosesc cu puține excepțiuni în cuvântările bis. escludiv limba maghiară.

Conscripția.

Conscripția poporală săvârșită în Ungaria a adus mari decepții. Să așteptă anume un spor mare a populației și în deosebi a orașelor, realitatea însă e, că peste tot sporul este mic, și în special orașele nu dau înainte. N'avem până acum statistica complet alcătuită, dar din cele ce au transpirat reesă, că populația română să țină bine. Dăm aici unele date din comitatul Aradului.

Comuna Radna avea în anul 1840, suflete 1494, dintre aceștia Români 1038. Azi are 2894, iar în 1900 avea 1474. În ultimul deceniu avem o creștere de 420 suflete în răstimp de 70 ani însă o creștere de 1000 suflete. Dacă ținem seamă că această creștere este aproape curat în favoarea străinilor, trebuie să constatăm o stagnare întristătoare a elementului român din comuna fruntașă Maria-Radna.

Birzava. În 1840 avea 1338 locuitori Români, în 1900 avea abea 1630, iar azi are 1810 cu străini cu tot.

Conopul în 1840 avea 553 suflete românești și 11 străine, în 1900 avea 1132 suflete, iar azi are abia o creștere de 1% — 1143 locuitori.

Căpruța în 1840 avea 631 suflete românești și 17 străine. În 1900 laolaltă 761 suflete, iar azi 850 locuitori.

Bătuța, sat curat românesc, pe care îl mai ferisera odată, încă pe la începutul veacului trecut, dându-i numele unguresc de Kis-Băta, care nume, se vede că și cei dela comitat l'au uitat, căci altminteri, nu-i maghiarizau numirea din nou în Bătyafalva, — în 1840 avea 248 locuitori, în 1900 avea 339 azi are 407 suflete.

Groșul, în 1840 avea 816 suflete, în 1900 abia 767, iar acum are 877 locuitori.

Slatina, poreclit acum „Marossaladna,” în 1840 504 suflete, în 1900 avea 847, azi are 556 locuitori.

Desființarea stabilimentului Munk a provocat aceasta scădere.

Monoroștia, (intitulată acum de „Marosmonyoró”) avea în 1840 abia 201 suflete, în 1900 numărul locuitorilor era de 402, iar azi de 422.

Dumbrăvița, (acum pe ungurește „Alsódombró”) în 1840 avea 1860 suflete, în 1900 abia 1129, iar azi are numai 1100 locuitori.

Săvârșinul, (Soborșin) în 1840 avea 1055 suflete românești, dintre cari 895 gr. orientali și 160 gr.-catolici. Deasupra 5 creștini de altă confesiune și 4 Jidani. În 1900 avea cu numărul bine creșcut al străinilor la olaltă — 1740 locuitori, iar azi are 1744.

Petrișul avea în 1840 suflete 961, dintre cari 930 românești. Azi are 1026 locuitori.

Temeseștiul în 1840 avea 240 locuitori, în 1900 avea 400 și azi acelaș număr de locuitori.

Tocul în 1840 avea 632 suflete, azi are 903, fără ca în deceniul ultim să fie creșcut numărul locuitorilor.

Troiășul în 1840 avea 568 suflete, azi are 870 tot ca în 1900.

Vineștii în 1840 avea 248 suflete, azi are 429.

Păulișul vechiu în 1840 avea 1418 locuitori români în 1900 avea cu străini cu tot 2573, azi are 2599.

Spicuind mai departe în vastul material al recensământului și cu privire la alte ținuturi din comitatul Aradului, aflăm, că:

Șiria (Világos) în 1840 avea 6005 suflete românești, dintre cari 5180 gr. or. și 825 gr. cat. Numărul locuitorilor făcea cu străinii dimpreună 6405 suflete. Azi, după 70 ani trecuți și pe lângă numărul străinilor binișor creșcut, Șiria arată abia 7600 locuitori.

Pecica-română apare în opul lui Fényes la olaltă socotită cu Pecica-ungurească. În 1840 aveau împreună 8482 locuitori, dintre cari 4897 erau gr.-orientali. Din aceasta cifră aflăm numărul Românilor și Sârbilor ai Pecichei-române de azi. Sârbii sunt abia vre-o 300 suflete azi, până ce în 1840 numărau 1200 suflete. În 1900 avea 9001 locuitori, azi are 9544 suflete.

Curticiul în 1840 avea 2360 suflete românești, 120 r. catolici și 35 evrei. În 1900 avea la olaltă 6742 locuitori, între cari peste 500 suflete evrei. Azi are aproape 10000 locuitori, socotindu-se și cei de pe puselele aparținătoare.

Vărădia (Totvárad) în anul 1840 avea 786 locuitori români, 44 catolici și 4 reformați la olaltă 834 suflete; azi cu toate împreună abia 1132 suflete.

Butenii în 1840 avea 2954 suflete dintre care 2724 Români ortodocși, 205 catolici, 20 reformați, 5 evanghelici. Azi numărul locuitorilor Români ai acestui loc este abia de jumătate.

Șimandul avea în anul 1840 în ambele sate părți la olaltă 5120 locuitori, dintre cari 4208 suflete românești, 496 catolici 15 reformați și 401 evrei. Este de remarcant, că pe acele timpuri Șimandul era centrul comitatului Arad și de aceea se grupase pe atunci și evreimea într'un număr atât de extraordinar în Șimand. Azi Șimandul (E. și C. la olaltă) au 5050 suflete; deci descreștere de peste 300 suflete și față de numărul locuitorilor conscriși în 1900.

Puteri didactice, puteri pastorale.

De o bucată de vreme Bihorul, și în deosebi părțile Beiușului și a Vascăului, e la ordinea zilei în acest organ de publicitate. Că se consumă prea multă băutură, că Românii de aici sunt lipsiți de carte, că casele lor sunt mai mult grajduri, decât locuințe pentru oameni etc.

Adevărat, că sunt cele mai neluminate ținuturi locuite de Români, căci lumina n-a putut străbate de o parte din cauza sărăciei, iar de altă parte din nepăsarea conducătorilor. Aici, în trecut, se știe doar că, școala era considerată aproape ca o instituțiune de prisos. Să auziau și voci, că e mai bine să fie poporul fără carte, decât să fie semicult, cu care păstorul sufletește are mult de furcă.

Așa apoi în cele mai multe comune bisericesti nu erau învățători cu calificarea recerută, ci câte un diac, ce știa să cânte răspunsurile liturgice în biserică, așa după cum pricepea el, sau câte un slugă ce-a învățat a ceti bucoavna, la oraș, ținea locul dascălului priceput.

Dar preoții bătrâni se duc și cu ei se duc și vremurile patriarhale!

Pe mâna preoților tineri, cu vederi corespuțătoare timpurilor de azi, ajung creștinii timpurilor vechi creștini trăiți în nepricepere, creștini fără de carte. Și iată se începe neînțelegerea între păstor și păstorii, iată se dă lupta între cele două curente; unul al rededeptării, altul al întunecului. Și-i vezi pe țărani crucindu-se și întrebându-se; „Mă! Oare e în toate firile popa nost’?“ Uite ce ne vorbește, ce ne spune? Păi, popa cel bătrân, să-l ierte Dumnezeu, ni căuta în pravilă, ne deschidea cartea cea mare din biserică, și ni eră bine. Asta ni vorbește de carte, par’că am vrea să facem din pruncii noștri popi și dascăli! Iar dacă ni bolește vre-o vacă, sau dacă prind frigurile, sau avem altă boală ni trimite la doftor. Zău pe asta nu l înțelegem!

Te isbese neplăcut aceste vorbe auzite din gura unui țaran, care, după ce jumătate de an i-ai tot vorbit de școală și învățatură, se uită neîncrezător la tine.

Iată frământările ce ne sbuciumă și nemiloasele piedeci ce le întimpinăm, căci țărani nu vor să-și croiască alt rost în viață, decât care l-au avut în trecut.

Credem totuși, că după multe încercări răbdătoare va licări și aici nădejdea unei primeniri și simțeam o bucurie satisfăcătoare, de câte ori se mulțiau rândurile luptătorilor, de câte ori puteam înregistra cât o nouă putere didactică sau putere pastorală, cu pregătiri frumoase, căutându-și teren de activitate în aceste părți ale Bihorului.

Și răsbeam...

Dar iată o nouă decepție. Puterile didactice ni se împuținează și fie care caută altă carieră, mai prielnică și poate mai liniștită.

Ce se întâmplă adevărat?

Tuturor învățătorilor li se dă puțința se învețe pe cale privată sta teologie.*)

Ori de ce conziderații va fi fost condus veneratul sinod, care a luat aceasta hotărîre ea nu întrunește nici o condiție, ce să ne satisfacă. La urma ei avem numai preoți mulți fără pregătiri și în urma învățătorilor hirotenii, școli închise!

Cu un cuvânt nici puteri didactice, nici preoții cari se ridice vaza bisericeii.

*) Dar nu din hatâr personal ci din lipsa de preoți, ca să nu rămână bisericile închise. Dela învățătorii preoți cu drept cuvânt așteaptă superioritatea zăi întru susținerea școalelor. Vorba e că nu putem despărți aceste două instituțiuni cari la alaltă fac un întreg complex de cultură a poporului. (Redacția.)

Azi se simte nevoia de învățători în toate satel dacă nu voim să ne pierdem școale. Las să-și facă datoria acolo, unde li-e chemarea, iar în cursurile teologice să se primească lîneri cu pregătiri dându li-se puțința să primească o cultură bisericească me temeinică și mai vastă. Astfel când vor fi chemați la rolul frumos de păstor sufletește, când va intra în vîrtăjul curentelor, ce se isbesc de biserică noastră să aibă și armele suficiente cu cari să se apere.

Până nu vom avea aici puteri didactice și puteri pastorale care să considere cariera lor de apostolat, de prisos, ori ce strigăt de durere, stările nu se vor îndrepta.

Dar aceasta îndrumare mîntuitoare să vină de sus!

Petru E. Papp.
paroh ortodox.

A murit un om de bine.

Se numia în viață *Alexiu Vesalon* și eră duhovnic la seminarul teol.-ped. din Arad. N'a fost o celebritate, dar a fost un modest paznic al virtuților creștinești. Bocete n'au sunat tînguitor la căpătâiu-moartea lui n'a stîrnit valuri de senzație în societate românească, dar a stors picuri de lacrimi ferbin din ochii celor puțini, ce l'au cunoscut și iubit. Figură lui senină încadrată în plețele cărunte de cucernic apostol, privirea lui blîndă și blajină imprăștiată în juru-i simpatie și căldură. Și n'a avut bătrînul pîrîndușmani, ci numai pretini, nu, căci nu eră de perfecția și rafinaria zilelor noastre, nu, căci eră o sinceră espresiune a cinstii și conștiinței, a conștiinței inerente firii lui de slujitor al altarului iar nu a conștiinței simulante de azi.

S'a stîns luni în 10/23 ianuarie fără sbucium lin, lin, ca o lumină la suflarea unui vînt adormitor. Vestea trecerii lui la lăcașul vecinicieii a produs în sinul corpului profesoral și tinerimei studioase o impresie deprimătoare. Sufletele tinerilor gîlăgioși se învîltiră par'că într'o atmosferă neagră, posomorâtă fețele tuturor erau brăzdate de urmele unei dureri adînc simțite. Toți se înbulziau în chiliuța-i solitară să rostească pe-al său: „Dzeu să-l odihnească a fost un om de omenie!“ — Mercuri — 12/25 ianuarie accentele dutoase ale corului dela institutul teol.-ped. i-au așezat rămășițele pămîntești spre vecinică odihnă în cimitirul ort. rom. din Arad.

Serviciul funebral s'a început în sala festivă seminarului, unde odihnea vremelnic corpul defunctului. Aici și-a spus corpul profesoral cuvîntul de adieu prin rostul prof. Dr. I. Suci. Și mulți ochi au umezit.

Sierul a fost apoi transportat în catedrală unde a liturgisit pîr. G. Bodea și diaconul Dr. Lazar Iacob. După sf. liturghie s'a săvîrșit prohodul în fața unui public număros de cătră P. S. S. Dl. episcop Ioan Papp azistat de P. C. S. protosincelul Roman R. Ciogogariu director seminarial, protopopii Vasiliu Beleaș, Dr. G. Ciuhandu și Fabrițiu Manoilă; preoții G. Bodea, Traian Vățian și Dr. Teodor Botiș; protodiaconul Dr. Justin I. Suci și diaconul Dr. Lazar Iacob.

Cuvântul funebru l-a rostit P. C. S. Roman R. Ciorogar, scoțând în relief valoarea morală a repausatului.

În sfârșit cortegiul a plecat spre cimitir unde elevul de a III Ioan Neașca prin o vorbire scurtă și pătrunzătoare a adresat defunctului în numele tinereții seminariale ultimile cuvinte de rămas bun.

A murit un om de bine, bun și iertător, să-l ierte și bunul Dumnezeu!
Un seminarist.

Fumatul și înrăurirea stricăcioasă asupra organismului și spiritul elevilor.

Consumarea tutunului ca și a alcoolului este un rău obicei, de care, pe cei odată năvăliți cu ele, nu se mai poate desbăra, ci trag din greu la jugul ce și-l-au luat asupra lor de bunăvoie, ba uneori chiar cu oareșicare fudulie. Cine nu cunoaște studentul „matur“ a cărui prima dovadă de maturitate este o țigaretă în gură un baston în mână și un chef strajnic. Apoi aproape zilnic ni se dă ocazie să vedem copii mici, băeți sub 7 ani chiar fumând. Este datorința societății omenеști să intervină îndată în astfel de cazuri și să previe și să înăbușe primejdia fumatului luminându-i pe cei ce nu le cunosc. Dar chiar și pentru oamenii desvoldați încă e un rău fumatul. Să nu facem bilanțul sumelor aruncate în fum ci să-l luăm numai din punct de vedere al igienei și al esteticei. Nu cred oare fumătorii că ceea ce produce amețeli pentru băeții tineri atacă în același fel și țesăturile nervoase ale omului desvultat și că chiar pe nesimțite va împedea funcționarea regulată a acțiunilor cerebrale? Va putea oare să fie folositor omului matur aceea ce e stricăcios copiilor? Izbește simțul estetic duhoarea ce ese din gura fumătorilor. Fumătorii nu o simt și mulți sunt aplicați să creadă că ei nu sunt așa de respingători ca acei cari fumează mult tutun de calitate proastă. Nu atât dela calitatea tutunului cât dela cantitatea lui depinde măsura în care este respingător un om care fumează și toți fumătorii au ceva respingător.

În statele mai luminate fumatul până la o vârstă anumită e oprit prin lege. La noi legea nu oprește, părinții sunt prea toleranți, iar școala nu poate să se lupte singură împotriva acestui rău. Dar obiceiul acesta să pedepsește pe sine însuși. Voi dovedi-o aceasta cu părerile unora dintre cei mai renumiți medici profesori de igienă. Ludvig Cotelmann nșiră într-o scriere a sa „despre igiena școlară“*) mai multe date pozitive despre rezultatul cercetărilor făcute în direcția aceasta. Las să urmeze aceste păreri.

Sistemul nervos al tinereții suferă aproape în aceeași măsură în urma fumatului ca și în urma consumării alcoolului. Partea esențială și caracteristică a foilor de tutun, nicotina, este una dintre celea mai puternice veninuri din câte cunoaștem. O singură pi-

cătură poate lua viața unui copil. Cantitatea nicotinei din diferitele soiuri de tutun variată între 15%, 8% este mai mare la soiurile rele și mai mică la cele mai fine.

În mucerile de țigară crește procentul în mod considerabil. Thoms a constatat, că pe când în țigaretile examinate de el nicotina era numai 1, 12%, în mucerile lor ea creștea la 4, 34%. Fumul țigaretilor are un procent mai mare de nicotină decât al tutunului din pipă. În deosebi țigareta este foarte primejdi-oasă. Primejdia acestora nu e mare atât din cauza drojdiiilor de opiu, de oarece acesta din soiurile de tutun mai ieftine și de obicei mai mult consumate lipsește, și nici din cauza înrăuririi hârtiei ce se arde asupra pelitei mucoase a traheelor (canalurilor cari conduc aerul la și din plămâni), ci este mare din cauză, că ard repede, se isprăvesc curând și dau astfel ansă la consumația unei cantități foarte mari de tutun.

Iar prin arderea tutunului și a foitelor de țigaretete, care este o ardere incompletă, se desvoaltă anumite gaze foarte primejdi-oase organismul, mai primejdi-oase chiar decât nicotina, cum este de ex.: monoxidul de carbon. Gazurile acestea nu întretin arderea ci împiedecă ca sângele să se împreune cu oxigenul. Cantitatea gazurilor, ce se desvoaltă din arderea unei țigaretete, este relativ mai mare decât a gazurilor, ce le desvoaltă bunăoară arderea incompletă din un cuptor, fiindcă aici se pot împreună mai ușor cu oxigenul, pe când din țigaretă fumul trece în gură și de acolo împreună cu toate gazurile în plămâni, fără ca acestea să aibă vreme a se combina cu oxigen și a deveni astfel nestricăcioase. Pe urmă gazurile acestea fiind mai grele de cât aerul și având însușirea tuturor gazurilor, de a se dilata, pătrund în bronchi, de unde nu iesă de odată cu respirațiunea, ci abea mai târziu putându-și exercita înrăurirea stricăcioasă. Întrebarea este acum, ce influență are tutunul asupra organismului tinereții? La elevii, cari fumează pentru întâia dată, se poate adesea observa paliditate, salivațiune, sudori reci, migrenă, amețeli, uneori leșinuri, cauzate prin conturbarea circulațiunii sângelui. Cu timpul însă de regulă se obișnuște corpul cu cantități mai mici de nicotină. Dar dacă se consumă tutun de timpuriu sau în măsură mare, se nasc boale de inimă împreunate cu batere de inimă, perturbațiuni la intestine, afecțiuni la stomah și intestine, apoi boale de nervi neuralgii, tremurături, osteneală, memorie slăbită și insomnie. Alții au făcut cercetări și au constatat, că fumatul este necondiționat stricăcios. Așa sau făcut cercetări între studenții Universității Yale și s'a constatat, că față de cei fumători nefumătorii creșteau cu 24% în greutatea trupului, cu 37% în lungimea trupului, cu 42% în lățimea pieptului, și cu 8, 36 țoli cubici în dilatațiunea plămânilor. La o altă școală americană s'a făcut comparație între 20 fumători pasionați în etate de 10-17 ani și tot atâția nefumători. Rezultatul a fost, că 12 dintre fumători aveau o con-

*) Apărută în Handbuch der Erziehungs und Unterrichtslehre für höhere Schulen redactat de Dr S. Baumeister.

stituție fizică slăbită, ba 6 suferesc de îmbolnăviri mai mult sau mai puțin grave.

Facultățile spirituale, productivitatea spirituală încă suferă mult sub influința consumării tutunului. Bertillon făcu o cercetare la elevii școlii politehnice din Paris, dintre cari 108 fumau, iar 52 nu. Acești 160 elevi fură împărțiți în 8 grupe de câte 20 elevi după nota ce au primit-o la examinare. În grupa primă cu atestatele cele mai bune erau 6 fumători și 14 nefumători, în grupa a 2-a erau 10 fumători și 10 nefumători, în a 3-a fumau 11 iar 9 nu. Totodată a constatat Dr Jillon că fumătorii dela intrarea lor în această școală până la isprăvirea școlii cădeau tot mai în jos în rang.

Observări analoge făcu Tisk în un curs pregător pentru Universitate („Universitätsvorschule“) între celea 25% de elevi buni erau numai 2% fumători, dar din 57% mai slabi 25%. Ogy a examinat 1300 copii, dintre cari cei 400, cari fumau, au rămas în studii cu doi ani înapoiă celor nefumători. Din cauzele acestea — continuă Hotelmannu — n'ar trebui încuviințat fumatul — cum să și întâmplă — numai în clasele superioare. Cu toate acestea fumează băeți tineri. Un învățator olandez a constatat că din 58 de elevi fumau 29, și anume erau 9 sub 7 ani, 11 dela 7 până la 10 ani, și 9 peste 10 ani. Cu deosebire trebuie preveniți băeții anemici, debili și tuberculoși, fiindcă tutunul are influință foarte dezastruoasă asupra organismului lor plâpând.

Elevii fumători primească dar următoarele sfaturi:

1. Dacă fumează țigarete, să nu fumeze repede.
2. Nu este ertat să fumeze o parte din țigaretă și apoi să o aprindă iară.
3. Mai bine să întrebuințeze la țigări Cigarenspitze.
4. Tutunul tare și proaspăt, înghițirea fumului și fumatul pe nemâncate este vătămător.
5. În localități închise să nu se fumeze, ci numai în liber sau cu ferestre deschise.
6. Foarte stricacios este fumatul în vreme ce merge cineva repede sau în cursul unui lucru muscular, de oarece prin aceasta ajunge fumul direct în plămâni.
7. Lucrul principal însă este, ca fumatul să nu se înceapă prea de vreme și să fie cât de cumpătat. A arunca un nor albăstriu în aer, încă nu este un semn al bărbăției, din contră fumatul este stricacios și oricine să poate lipsi de el. El arată la fumători lipsa de tărie a voinței, pentru-că ei nu sunt în stare să-și stăpânească o patimă atât de neestetică și nesănătoasă.

Căți înși nici nu cearcă să-l părăsească, deși e vorbă românească, că tot învățul are și desvăt.

Alcoolismul.

Cum a pățit statul maghiar în Deva? Ungaria e un stat compus din cetățeni, cari mai bucuroși fac politică, ca orice lucru. De se întâlnesc doi înși, de ce se vorbească? Sigur că de cele politice! La con-

veniri, divanuri despre ce s'or vorbi? de-a-bună-seamă despre politică. Din ce provin certe între cetățenii patriei? mai de multe ori din cele politice. Politica și iar politica, ocupațiunea predilectă a Ungariei! Toate chestiunile culturale sociale, economice etc. sunt de-a doua mână. Și statul propriu e mai mult politic, căci în cele comerciale, precum arată cazul din Deva, e puțin priceput. să nu zic altceva! Căci iată ce a pățit!

Revistele de specialitate austriace și maghiare de-ună-zi vesteau, că în Deva ministerul de finanțe ung. reg. pune la licitație cele 2000 de Hl. de rachiu, ce sunt proprietatea vistieriei maghiare.

Guvernul a făcut probe, ca să constate cât și ce fel de alcool de prune se ferbe în căldările solitare și mari. Așa a fiert cele 2000 de Hl. precum să vede, ca să-le valoreze în comit. Hunedoarei. Asta însă n'a reușit. Ne putându-o valoră la particularii din Hunedoara a pus-o în licitație, la care au luat parte chiar și jidani din Galiția.

Deși nu s'a enunțat prețul minimal totuși au ajuns la 220 cor. pentru 1 Hl. Atâta au oferit Országos Fogyasztási Szövetkezet (Soc. de consum regn.) După terminarea licitațiunei reprezentantul vistieriei statului declară, că îi e imposibil, să predeie rachiu, căci guvernul însuși a spesat 270 cor. pentru 1 Hl. La auzul acestor enunțieri să escă un murmur strigăte și amenințeri din partea celor din Galiția. „Cine-mi plătește mie speșele de călătorie“ replică cel din Cracovia. Alții amenințau cu proces.

Expertii, ca se liniștească spiritele agitate au dat următoarele explicații:

1. Statul nu s'a ajuns scopul dorit, căci cele 2000 de alcool în privința calității e sub toată critica e rău, e făcut fără pricepere. (Așa se vede că finanții nu se pricep și la fierberea alcoolului. N. R.)
2. Statul a spesat oribile sume cu întreprinderea din Deva. (Mai bine erau ajutate cu suma aceasta vr'o câteva școli din patrie N. R.)
3. Comerțul cu alcool al țintului acestuia l'a nimicit pe câțiva ani, fără ca să cunoască modul de cultivare al prunilor și altor fructe pentru fierberea alcoolului.
4. Statul a plătit foarte scump buțile. Pentru o bute de gorun a plătit 11 cor. de litru, deși prețul maximal e 7 cor. la litru.

Așa a pățit statul în Deva!

Statul fabrică alcool, iar poporul pe zi ce merge scade.

(N. M.)

CRONICA.

Proces câștigat. După ce mitropolia noastră a primit, pe temeiul sentințelor judecătorești, jumătate din fundațiunea *Trandafil*, administrată mai naitne din partea bisericii sârbești și întrebuințată exclusiv pentru ajutorarea tinerilor de naționalitate sârbă, trimiși la învățatură înaltă, — biserica noastră s'a ținut îndreptățită să ceară dela Sârbi și jumătate din venitele ce le-au avut ei din această fundațiune, în curs de 23 de ani. cât au administrat-o singuri. Domnul Dr. *Emil Babeș* le-a intentat deci proces în numele mitropoliei noastre și pentru-aceste venite, iar tabla regească din Budapesta adusese sentință favorabilă mitropoliei noastre. Înalta Curie apoi a aprobat zilele trecute sentința tablei, în înțelesul căreia Sârbi sunt datorii acum să ne dea cam o sută cincizeci de mii de

coroane, drept despăgubire pentru anii, în cari ei singuri au folosit fundațiunea *Trandafii*, deși ea era și a noastră.

Cronică bibliografică

„*Biblioteca populară a Asociațiunii*“. Vestim cumcă broșura sau cartea întâia din „*Biblioteca populară a Asociațiunii*“ a eșit de sub tipar, și îndată ce vom obține favorul cerut dela Direcțiunea poștelor se va și trimite tuturor abonenților ei. Forma plăcută și cuvântul atrăgător va răsplăti în deajuns, așa credem, puțina întârziere, provenită de altcum din cauze ne-atărnătoare de voința noastră. On. preoți, învățători și toți cărturarii noștri dela sat și orașe se roagă cu stăruință, ca să nu pregete, ba să-și fină de sfântă datorință și mândrie națională a înscrie cât mai mulți membri și acolo unde până acum nu sunt, ca acest izvor de adevărată lumină să pătrundă în toate părțile locuite de frați de ai noștri; până și în cea mai umilită colibă din întinsul câmpiilor sau din creerii munților și prin aceasta să ducă tuturora razele cele binefăcătoare ale luminei în dulcele nostru graiu românesc. Grăbiți dară peste tot locul cu abonamentele și cu înscrierile de membri ajutători, ca marea noastră sărbătoare a aniversării a cincizecea dela întemeierea „*Asociațiunii*“ ce se va serba în acest an să ne aștepte pe toți înșiruiți sub flamura culturii, desfășurată de „*Asociațiunea*“ noastră. Editura „*Bibliotecii*“.

Concurse.

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc dela școala a II-a confesională, din nou sistemisată, din comuna *Fechetău*, protopresbiteratul *Peșteșului*, prin aceasta se publică concurs, cu termen de alegere pe ziua de **30 ianuarie** (12 feb.) 1911.

Emolumente: 1. Salar fundamental 100 cor. dela comuna bisericească prin repartitie; 900 cor. dela stat, pentru primirea cărora s'au înaintat actele la forul competent. 2. Locuință constatătoare, deocamdată din o chilie în localul școlii până la alte dispoziții. 3. Un pătrar jugăr pământ de grădină. 4. Pentru încălzirea salei de învățământ se va îngriji comuna bisericească. 5. Diurnele la conferențele învățătorești le va plăti comuna bisericească. Deși comuna bisericească are cantor separat, învățătorul care se va alege este obligat a conduce strana și a participa cu elevii și a cânta în sfânta biserică în dumineci și sărbători fără vre-o altă remunerațiune. Cei apți a înființa cor vocal, vor fi preferați.

Doritorii a ocupa acest post sunt avizați ca concursurile lor ajustate legal și adresate comitetului parohial din *Fechetău*, să le înainteze P. on. oficiu protopopesc în *Mezötelegd* până la **23 ianuarie** (5 feb.) 1911 având dânsii a-se prezenta în sfânta biserică din *Fechetău*, pentru a-și dovedi aptitudinile în cant și tipic. *Fechetău*, la 27 dec. 1910 v.

Vasilie Bulzan
preș. com. par.

Aron Bulzan
not. com. par.

În conșelegere cu: *Alexandru Munteanu*, protopop, inspector școl.

—□—

1—3

Pentru vacantul post învățătoresc gr. or. rom. dela școala din *R. Hodos* protopopiatul *Tinca* cottoil *Bihor* pe lângă următoarele emolumente;

1. În bani gata 600 cor. solvinde de comuna parohială anticipative, iar pentru întregirea salariului la

suma de 1000 cor. și a evincvenalelor conform art de lege XXVII din 1907 s'a făcut rugare la stat.

2. Locuință foarte acomodată cu 2 chilii una padimentată, culină, cămară și supraedificatele necesare.

3. Lemne trebuincioase pentru încălzirea salei de învățământ.

4. Stole cantonale dela mort mare 80 fil. dela mic 40 fil. dela cununii 80 fil. dela liturgii 40 fil.

5. Grădina de unu jugăr.

Reflectanții recursele lor adresate comitetului parohial conform regulamentului au să le substearnă subscribului protopresbiter tractual în **30 zile** dela prima publicare a acestui concurs, iar pentru a-și arată desteritatea în cele rituale au să se prezinte în vreo duminică ori sărbătoare în S. Biserică de acolo.

Din ședința comitetului parohial din *R. Hodoșiu* ținută la 26 dec. v. 1910.

Vasilie Farentiu
preș. com. par.

În conșelegere cu mine *Nicolae Rocsin* protopop.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului de învățător la *Pociovești* se publică concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul oficios, pe lângă următoarea dotațiune: în bani gata dela *popor* . . . 280 cor; venite cantonale 92 cor, din arenda pământului cantoral 200 cor; relut de lemne 72 cor; scripturistica 10 cor; spese de conferință 6 cor; întregire dela stat 400 cor; cvartir cu 2 chilii, cămară, culină și grădină. Recursele instruite în senz regulamantar și adresate comitetului parohial din *Pociovești*, sunt a se înainta *P. O. D. Adrian P. Deseanu* protopresbiter în *Vaşcău* (*Vaskóh*) iar recurenții au a se prezenta în vreo duminică sau sărbătoare în biserică din *Pociovești* pentru a-și arată desteritatea în tipic și cant.

Dat în *Pociovești* la 12/25 Decembrie 1910.

Comitetul parohial

cu consenzul meu: *A. P. Deseanu* protopresbiter.

—□—

2—3

Licitațiune minuendă.

Pe baza rezoluțiunei Venerabilului Consistor dto 23 decembrie 1910 Nrul 7321/910 prin aceasta se escrie concurs de licitație minuendă pentru darea în întreprindere a zidirei noiei biserici și a demolării celei vechi din *Remetea* (*Temes-Remete*) cu termen pe ziua de **24 ianuarie** (6 februarie) 1911 la 9 ore a. m., în școala confesională din loc.

Pretul de exclamare este 28.124 Coroane 98 fil.

Reflectanții vor avea să depună vadiu înainte de începerea licitațiunei 10% din prețul de exclamare, în bani gata. Pentru participare nu poate nici un reflectant să formuleze nici un fel de pretenziune față de comuna bis.

Planul, preliminarul de spese și condițiunile de licitare se pot lua în privire de cătră reflectanți la oficiul parohial din *Remetea* în orele de oficiu.

Comitetul parohial își rezervă dreptul a da lucrările în întreprindere, fără privire la rezultatul licitațiunei, acelu reflectant, în care are mai multă garanță materială și morală.

Dat din ședința comitetului parohial ținută în *Remetea* la 3/16 ianuarie 1911.

Comitetul parohial.

Cu consenzul pprezb.: *Dr. Tr. Putică.*

—□—

1—3

Cea mai mare firmă românească din Ungaria

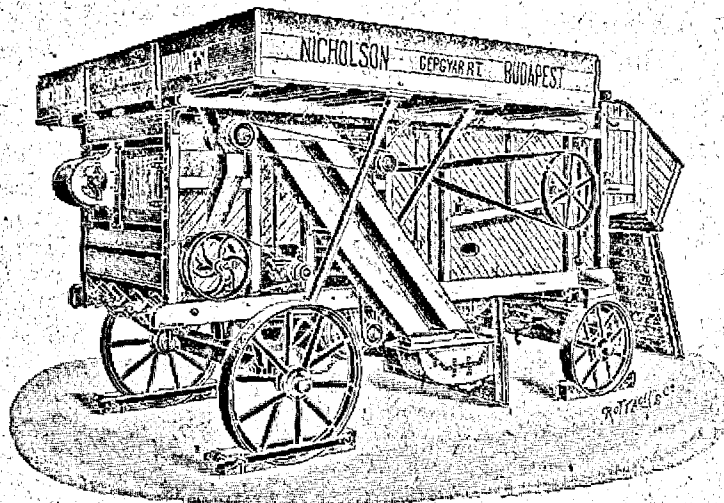
Frații Burza, Arad

Telefon interurban și
comitatens Nrul 406.

Boros Bényi-tér Nr. 1.

Telefon interurban și
comitatens Nrul 406.

==== Neguțatorie de fer în gros și în detail. ====



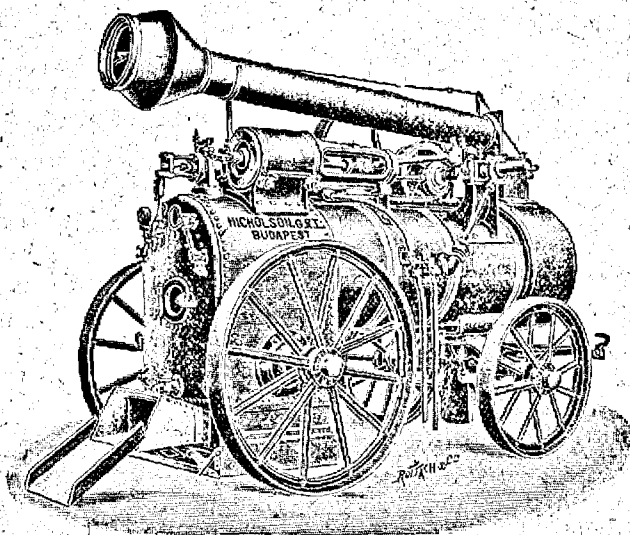
Recomandă magazinul lor bogat asortat de ferării și anume:

Garnituri întregi de mașini de trierat cu aburi, locomobile de drum (automobile). Motoare cu benzin și cu oleu brut. Aranjamente de mori. Prese de oleu hidraulice și de tot felul. Mașini de firezat lemne, aranjate pentru putere motorică.

Mașini de secerat și de cosit iarbă, greble

Mașini de sămănat, neghitoare, ciururi. Pluguri, grăpi cu curel-niște. Prese de vin și pisătoare. Stropitoare originale Vermorel. Articli de vierit și pentru economia podrumurilor. **Articli de specialitate.** Curele engleze pentru mașini. Oleu și unsoare pentru mașini de calitate primă etc. etc.

Secție de mașini economice și negustorie de specialități separat în casa lui **Dr. Ispravnic** lângă negustoria de fer.



Celor interesați, cari voiesc să-și procure unelte economice, motoare de benzin, mașini de călcat, sau voiesc a-și aranja o moară cu unelte trebuincioase, să ceară Catalogul nostru ilustrat, în care va putea afla toate cele de lipsă. — Pentru deslușirile de lipsă sau comande, la cerere mergem în persoană.

6-52

Mare asortiment de osii Steier și originale Winter.